

Muzey Pedagogikasini O'rganishda Xorijiy Davlatlarda Olib Borilgan Pedagogik Qarashlar

Muhammadjonova O'g'iloy Baxodirjon qizi¹

Annotatsiya: Ushbu maqolada, muzey pedagogikasining rivojlanish tarixi va muzey pedagogikasida olib borilgan zamonaviy texnologiyalar va bu fanning xorijiy davlatlardagi o'rni va xususiyatlari shuningdek, ushbu fanning xorijiy davlatlarida olib borilgan pedagogik qarashlari haqida keng ma'lumotlar yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: muzeyshunoslik, ijtimoiy- madaniy, material, tarbiyalash, malakali, muammo, tayyorlash, muhit.

Bugungi kunda ta'lim yoki ijtimoiy-madaniy dam olish faoliyatini muzey komponentisiz, shuningdek muzey ishining o'ziga xos xususiyatlarini, ayniqsa, muzeyning ijtimoiy-madaniy ma'rifiy faoliyatini biladigan malakali talaba va malakali mutaxassisiz tasavvur qilish qiyin. Ta'kidlash lozimki, bu murakkab vazifa yangi pedagogik yo'nalish - muzey pedagogikasi doirasida o'quvchilarni muzey materiali bo'yicha o'qitish, tarbiyalash, ularda nazariy tushunchalarni shakllantirish, shuningdek, muzey muhiti va o'quv yurtlari sharoitida pedagogik muammolarni hal eta oladigan mutaxassislarni tayyorlashni muvaffaqiyatli hal etiladi.

Muzeylarning yangi maqomi muzey ta'lim muhitida o'quv jarayonini amalga oshirish uchun mutaxassislar tayyorlashning turli tizimini, muzeylar va umumta'lim maktablari va oliy o'quv yurtlari o'rtasidagi hamkorlikning yangi shakl va usullarini ishlab chiqishni talab etadi. Hozirgi davrda turli yoshdagi bolalar bilan muzey va ta'lim muassasalari o'rtasidagi aloqa aniq ma'lum bir maqsadga yo'naltirilmagan holda olib borilmoqda. Muzeylar o'sib kelayotgan yosh avlodni moddiy-ma'naviy merosga hurmat ruhida tarbiyalashda madaniy-tarixiy, tabiiy-ilmiiy qadriyatlarni o'zida jamlaydigan ijtimoiy institut hisoblanadi. Shuning uchun ham muzey va maktablarning ta'lim sohasidagi faoliyatiga tizimli va dasturlashtirilgan holda yondashish talab etiladi. Nemis olimi R.Froydental ilk bor muzeylarda maktab tizimidagi mashg'ulotlarni o'tkazish metodikasini yaratib, muzey muhitida ta'lim jarayonini tashkil etish uchun pedagog mutaxassis zarurligini ta'kidlab, unga "muzey pedagogi" nomini berishni tavsiya qildi.

Shuningdek, R.Froydental muzeyda darslarni o'tkazish uchun bugungi kunga tegishli bo'lgan bir qator talablarni bayon qildi:

- muzeyga har bir tashrif mashg'ulot sifatida o'tkazilishi, unda aniq (o'quv, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi) maqsad quyilgan bo'lishi kerak;
- o'qituvchi va bolalar muzeyga tashrif buyurish shunchaki ekskursiya emas, balki jiddiy ish ekanligini va shuning uchun unga tayyorgarlik ko'rish kerakligini bilishlari lozim;
- bolalarni charchamagan va idrok qilishga tayyor bo'lgan holda muzeyga

Muzey pedagogikasi yo'nalishida asosan muzeyning talim muassasalari bilan o'zaro hamkorligi ko'zda tutiladi. Mazkur yo'nalishning keng ommalashuvining sababi muzeylarga tashrif buyuruvchi turistlarni keng jalb qilish, turli noanaviy talimtarbiya metodlaridan foydalanib, yosh avlodda mamlakatimiz tarixini o'rganishlarida va ularning talim-tarbiya olish jarayonlarida o'z xissasini qo'shishdan iborat. Bunda muzey xodimi va pedagoglar oldiga quyidagi faoliyat maqsadlari qo'yiladi:

¹ FarDU 2- kurs talabasi

- muzey va uning jamlanmalari orqali milliy qadriyatlarimizga tashrif buyuruvchilarda qiziqish uyg'otish;
- yoshlarda muzeyyodgorliklariga ehtiyotkorona, hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rgatish;
- yoshlarda o'zlarini mamlakatimiz tarixi, madaniyatining bir qismi sifatida anglash tuyg'ularini shakllantirish, tashkil etilgan muzey-pedagogik dasturlari asosida umumiy mavzu va pedagogik maqsadga oid tadbirlarni kiritishdan iborat.

Xorij muzeylarida muzey xodimlari tomonidan muzey-pedagogik dasturlari joriy etilgan, dasturlar asosan o'quvchi-yoshlar, talabalar auditoriyasiga mo'ljallangan muzey zallari bo'ylab interaktiv sayoxat, turli tadbirlardan tashkil etiladi. Umuman olganda, muzeyda marifiy sohada tashkil etiladigan va amalga oshiriladigan ishlarning mazmun-mohiyati juda ko'p qirralidir. Mazkur ishlarning asosiy shakllari: ananaviy (ekskursiyalar, leksiyalar, ommaviy tadbirlar o'quv mashg'ulotlari), noa'anaviy (onlayn darslar, vebinarlar, video konferensiyalar)kabilardan iborat.

Mamlakatimiz ta'lim tizimida muzey pedagogikasi imkoniyatlaridan foydalanishni takomillashtirish bo'yicha quyidagi ilmiy-uslubiy tavsiyalarni shakllantirdik.

- Muzey va ta'lim muassasalari o'rtasida uzviy hamkorlik mexanizmlarini yaratish;
- Turli yoshdagi auditoriya bilan ishlashda muzey ta'limining pedagogikpsixologik xususiyatlarini xisobga olish;
- Muzey xodimlari va ta'lim muassasalari o'qituvchilari hamkorligida maktab va muzey ta'limini integratsiyalovchi innovatsion dasturlarni ishlab chiqishva amaliyotga joriy etish ("Muzey o'quv muhitidagi maktab", "Maktabdagi muzey pedagogikasi", "Muzey va ta'lim", " Salom,muzey!" "Madaniyat orqali ta'lim" va x.k.);
- Muzey pedagogikasi faoliyatiga noananaviy talim shakl va metodlarini kiritish(onlayn darslar, vebinarlar, video konferensiyalar, kino namoyishlari, o'yinlar, teatrlashtirilgan dars va b.). Hozirgi kunda boshqa ilmiy-tadqiqot muassasalarida bo'lgani kabi, respublika muzeylarida aynan nashr masalasi katta moliyaviy muammolarga duch kelmoqda. yevropa va Amerikaning muzey, kutubxona va arxivlari mazkur muammoni yana o'sha Internet tarmog'idan keng foydalanish orqali hal qilishga intilmoqdalar.

Masalan, nemis mutaxassislari 2001 yil 19-22 iyun kunlari Myunxenda bo'lib o'tgan IV Xalqaro "Muzey ishi, komplektlashtirish, ta'mirlash va ko'rgazmalar uchun texnologiya" mavzuidagi ixtisoslashgan ko'rgazma materiallarini maxsus 14 Bekmurodov M. Rashidova M. Muzeyshunoslik – T.: Voris Ali, 2007. –B.97. 21 saytda e'lon qilishdi. Rossiya muzeyshunoslari "Muzei buduxego: informatsionne texnologii i kulturnoe nasledie" nomli maqolalar majmuining bir qismini va boshqa nashrlarni Internet tarmog'ida yoritdilar.

Ulardan ayrimlari rus tilida muzeylarimizning boshqa xorijiy tillarni bilmaydigan mutaxassislari uchun qulaylik yaratadi Muzey ko'pgina xalqaro va milliy tashkilotlar hamda barcha qit'alardagi pok niyatli insonlar bilan keng aloqa bog'lagan. BMT, OBSe, yevropa Kengashi, yevropa Ittifoqi Komissiyasi, YuNeSKO, IKOM, NATO, Xalqaro PeN- klub, Norvegiya Nobel instituti, Umumjahon Cherkovlar Kengashi, Jahon Banki, Xalqaro qizil Xoch qo'mitasi va boshqa tashkilotlarning muassasalari muzeyga o'z nashrlarini yuborib turadi. Jenevadagi Xalqaro tinchlik byurosiga va Jahon muzeylarining umumjahon tarmog'iga a'zo bo'lgan muzey fondidagi ko'rgazmalar Kipr, Fransiya, Gollandiya, Rossiya va boshqa mamlakatlarda namoyish qilindi. Uning faoliyati ko'plab maqolalarda, teleko'rsatuv va radioeshittirishlar dasturlarida aks ettirilgan. Kezi kelganda shuni aytib o'tish lozimki, Xalqaro muzeylar kengashi tomonidan Parijda ingliz, fransuz, ispan tillarida nashr etiladigan «IKOM Nyus» jurnalining 2000 yildagi birinchi soni Samarqanddagi Xalqaro tinchlik va birdamlik muzeyi faoliyatiga bag'ishlangan maqola bilan ochilgan.

Xulosa qilib aytish mumkunku, O'zbekiston Respublikasidagi muzeylar va tarixiy me'moriy yodgorliklar millatning madaniy uyg'onishi, milliy g'oyani targ'ib etish, xalq ongida milliy g'urur va qadriyatlarni kuchaytirishda, mustaqillik g'oyalariga sodiqlik hissiyotini, demokratiya va taraqqiyotga

ishonchni mustahkamlashda muxim rol o'ynaydi. Bu borada prezident Islom Karimovning "Tarixiy xotirasiz barkamol kishi bo'lmaganidek, o'z tarixini bilmagan xalqning kelajagi ham bo'lmaydi", "Tarix xalq ma'naviyatining asosidir", "Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q", "O'zlikni anglash tarixni bilishdan boshlanadi", "Inson uchun tarixdan judo bo'lish-hayotdan judo bo'lish demakdir" degan ahamiyatga molik so'zlari muzeylar va muzey xodimlari uchun dasturamal bo'lib xizmat qilmoqda³⁵ Ajdodlarimizdan meros qolgan nodir-noyob eksponatlarni asrab – avaylashimiz, asrlar osha salobat to'kib bizgacha etib kelgan me'moriy obidalarimizni, arxeologik yodgorliklarimizni himoya qilishimiz, shuningdek, ikkinchi jahon urushi davri, azob-uqubatlari, xalqlarimizni matonatli jasratlari bosib o'tgan hayot yo'llarini atroflicha o'rganishimiz hamda kelajak avlodlarga etkazishdek muqaddas ishlarni amalga oshirishimiz zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Исмаилова Ж.Х., Нишанова К.С., Мухамедова М.С. Музей ва жамият. – Т.: Чинор ЭНК, 2015. – 176 б
2. Lichtwark A. Übungen in der Betrachtung von Kunstwerken. – Berlin: Verlag von Bruno Cassire, 1909. – 230p.
3. Столяров Б.А. Музейная педагогика История, теория, практика- М.: Высш. шк., 2004 —29-84с.
4. Qizi, M. K. I. (2021). The role of museums in the development of tourism. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(2), 121-124.
5. Marayimova, K. I. A SYSTEM FOR TRAINING FUTURE TEACHERS IN TOURISM THROUGH MUSEUM PEDAGOGY Marayimova KI Email: Marayimova17148@ scientifictext.ru.
6. Marayimova, K. I. Q. (2022). MUZEY PEDAGOGIKASI VOSITASIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI TURISTIK FAOLIYATGA YO'NALTIRISHNING MAZMUNI VA DIDAKTIK IMKONIYATLARI. *Academic research in educational sciences*, 3(1), 17-26.
7. Siddikov, B., & Djalalov, B. (2020, December). MODERNIZATION OF EDUCATION-THE FUTURE INNOVATIVE COMPETENCE OF TEACHERS AS A MAIN FACTOR OF FORMATION. In Конференции.
8. Siddiqov, B. S., & Mexmonaliyev, S. N. (2022). PEDAGOGIK AMALIYOTNING BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY TAYYORGARLIK FAOLIYATIDA TUTGAN O'RNI. *Academic research in educational sciences*, 3(1), 10-16.
9. Tuychiyeva, I., & Jo'Rayeva, S. (2022). OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA KREDIT-MODUL TIZIMINING AHAMIYATI. *Science and innovation*, 1(B7), 1349-1354.

